

on-line >>> www.alnari.rs
mail to >>> office@alnari.rs

Naziv originala:

Marina Fiorato

THE MADONNA OF THE ALMONDS

Copyright © 2009 by Marina Fiorato

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-580-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Gospa od Badema

MARINA FIORATO

Preveo Vladan Stojanović

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

*Knjigu posvećujem mom ocu Adelinu Fioratu
– istinski renesansnom čoveku.*

PRVO POGLAVLJE

Poslednja bitka

Nema smisla da se upoznajemo, jer ću uskoro umreti.

Umesto toga reći ću vam – Simoneta di Saronu. To ime oduvek je zvučalo kao najčudesnija muzika, najpoetičniji stih. U očaravajućoj kadenci, ritam tih slogova savršen je gotovo kao njeno lice.

Trebalo bi da vam kažem vreme svoje smrti. To je dvadeset četvrti dan meseca februara, leta gospodnjeg 1525; ležim na leđima, na polju nedaleko od Pavije*, u Lombardiji.

Ne mogu da okrenem glavu; samo pomeram oči. Sneg mi pada na vrele kapke i odmah se topi. Trepćem i voda mi curi iz očiju, kao da plačem. Kroz sve gušće pahulje i borbenu vrevu vidim Gregorija, najdičnijeg paža. Osvrće se ka meni, a u očima mu je strah. Sigurno predstavljam žalostan prizor. Ništa ne čujem, iako njegove usne uzvikuju moje ime. Bitka besni oko mene, ali u ušima mi je samo dobovanje sopstvene krvi. Gluv sam za grmljavinu zlog novog oružja, iz koga kulja plamen. Hitac koji me je oborio lišio me je i sluha. Gregorio ipak mora da se okrene protivniku. Znam koliko

* Bitka kod Pavije – jedna od najvećih i odsudnih bitaka u Italijanskim ratovima (1494–1559), koji su vođeni za prevlast u Evropi između Francuske i Španije, sa saveznicama (Austrija, Engleska i italijanski gradovi). Francuska je kod Pavije pretrpela poraz, a francuski kralj je zarobljen. Italijanski ratovi okončani su pobedom Španije. (Prim. prev.)

me voli, ali nema vremena da me sažaljeva, ako hoće da spasi kožu. Vitla mačem levo i desno, s više srčanosti nego veštine. Pa ipak, verni paž još uvek je na nogama, dok ja, njegov gospodar, ležim na bojnom polju. Voleo bih da doživi sledeće jutro, da bi mojoj gospi rekao kako sam časno poginuo. Još nosi krvavu i iscepanu tuniku s mojim grbom – štit s tri srebrna ovala na azurnom polju. Prija mi pomisao da su moji preci, kad su dobili plemićki status, na grb stavili bademe. Želim da budu poslednje što ću videti. Prebrojavši tri badema, zauvek sam sklopio oči.

Ipak, čula me još nisu izdala. Nisam mrtav. Desnicom opipavam okolo, tražeći očev mač. Ležao je tamo gde je pao. Stiskam prste oko balčaka, iskrzanog u brojnim bitkama i naviknutog na moju ruku. Kako sam mogao znati da mi plemenito sečivo danas neće biti ni od kakve koristi? Sve se promenilo; ovo je poslednja bitka. Stari svet je mrtav, baš kao i ja. Bez obzira na to, i dalje smatram da vojniku priliči smrt s mačem u rukama.

Spreman sam, ali mi misli lete prema njenim rukama. Lepota tih predivnih šaka može se meriti samo s divotom njenog lica. Dugačke su i bele, zanosne i neobične, s trećim i četvrtim prstom iste dužine. Sećam se njihovog hladnog dodira, kao da ih i sada osećam na čelu. Pre godinu dana su me negovale, hladile mi čelo dok sam bolovao od vodene groznice. Milovala me je i ljubila; pamtim njene sveže usne na svojoj vreloj koži. Behu hladne kao sneg, koji mi sada pada na lice. Otvaram usta da kušam njen poljubac; unutra uleće pahulja, olakšavajući mi poslednje trenutke. Tada je uzela limun, isekla ga na kriške i iscedila mi sok u usta, kako bih se što pre oporavio. Bio je gorak, ali zaslađen njenom ljubavlju i nežnošću. Imao je metalni ukus, kao čelik moje oštrice, kad sam je jutros poljubio, pre nego što ću povesti ljude u bitku. I sada ga osećam. Znam da to nije limunov sok, već krv, koja mi ispunjava usta. Sa mnom je svršeno. Umreću s njenim imenom na usnama.

Simoneta di Saronò.

DRUGO POGLAVLJE

Mač i puška

Simoneta di Saronu sedela je na visokom četvrtastom panoramskom prozoru, kao anđeo na ikonostasu. Građani Sarona često su pričali o njoj; bila je tamo svakog dana, staklastim očima posmatrajući drum.

Elegantno četvrtasto zdanje Vile Kastelo veličanstveno se uzdizalo na obodu grada. Stara poslovice je govorila: *Una passeggiata lunga, ma una cavalcata corta* – duga šetnja, ali kratko jahanje. Kuća je podignuta na blagom uzvišenju, tamo gde je Lombardijska ravnica počinjala da se uspinje ka planinama. Bila je dovoljno uzdignuta da bi dominirala gradićem; videla se s trga. Svi su se divili kući s elegantnim verandama, lepim velikim prozorima i malterom boje jastožjeg oklopa. Neki su možda i zavideli njenim žiteljima, mada su vrata vlastelinskog doma uvek bila otvorena za trgovce i žalbenike. Zavojita staza vodila je kroz raskošne vrtove i parkove. Znalo se da će ih u domu velikodušnog gospodara i gospodarice sluge dočekati i podvoriti. Vila je verno odražavala karakter Di Saronovih – dovoljno blizu gradu da bi

porodica ispunjavala svoje feudalne obaveze, a dovoljno daleko da bi živela svojim životom.

Simonetin lik u prozorskom okviru dobro se video s puta za Komo. Zavojiti zemljani drum gubio se prema snegom zastrtim planinama i bistrim jezerima. Krčmari i trgovci, pokućari i vodo-noše gledali su gospu na visokom prozoru iz dana u dan, žureći za svojim poslom. U početku su znali da se našale na njen račun, ali se u poslednje vreme niko nije smejao. Previše je ljudi otišlo u rat, na put bez povratka. Sukob nije imao mnogo veze s njihovom rodnom Lombardijom, već sa mračnim intrigama moćnika – pape, francuskog kralja i pohlepnog imperatora. Napredni svetložuti gradić Saron, ugnežđen između čudesnog Milana i veličanstvenih srebrnih planina, bio je teško pogođen sukobom. Vojničke čizme grebale su mekane ploče trga, a čelične mamuze odvaljivale parčiće toplog kamena s uglova zgrada, dok su francuska i imperijalna konjica galopirale uskim ulicama, gonjene pravedničkim, ali pogrešno usmerenim gnevom. Dobri građani Saron znali su koga Simoneta čeka. Sažaljevali su visokorodnu gospu, ophrvanu osećanjima koja su pritiskala sve majke, su-pruge i kćeri. Svi su videli da gosa i dalje sedi na visokom prozoru, čak i nakon što je svanuo dan koga se užasavala. Kao da i dalje čeka da se on vrati kući.

O udovici iz Vile Kastelo mnogo se govorilo na gradskom trgu, a staro zlatasto kamenje Saron, čije su se ulice zvezdasto širile oko glavne gradske crkve, upijalo je svaku reč dokonog građanstva. Govorili su o danu kad se Gregorio di Pulja, paž gospodara Lorenca, doteturao do vile, krvav i modar. Bademovo drveće njihalo se pored puta, a srebrnkasto lišće šapatom nago-veštavalo loše vesti s bojnog polja.

Gospa je konačno napustila mesto pored prozora, pojurivši ka vratima. Naprezala je oči, u želji da, umesto paža, vidi gospodara. Kada je na kapiji prepoznala Gregorija, potekoše joj suze, a pošto se verni paž dovoljno približio da raspozna mač koji je nosio, izgubila je svest. Sve je to video Luka, Lukin sin, pomoćnik vrtlara. Zahvaljujući tome, dečak je dva dana uživao u slavi očevica potresne scene. Kao sveštenik lotalica, pripovedao je o događaju znatiželjnoj gomila građana, koji su svakodnevno pretresali tračeve u spasonosnoj senci crkvenog zvonika. Ljudi su se pomerali zajedno sa senkom, a raspitivanja i nagađanja trajala su duže od sata. Toliko su pričali o Simoneti, da je sveštenik, dobra duša, našao za shodno da otvori vrata i iz mračne unutrašnjosti bogomolje klimne Luki. Pomoćnik vrtlara ubrzo je priveo priču kraju, ne želeći da izostavi najfascinantniju i najmisteriozniju pojedinost tragedije. Paž je s bojišta doneo nešto, nešto dugačko i metalno. Ne, nije mač... Luka nije znao šta bi moglo biti. Ispričao im je da su paž i gospa, nakon što je došla sebi, nekoliko sati proveli u razgovoru, tugujući zajedno. Onda se gospa vratila na prozor; činilo se da će ostati tamo sve do sudnjeg dana, kada će se napokon sresti sa svojim gospodarem. Svi su se usrdno molili da taj dan što pre osvane.

Simoneta di Saronu ozbiljno se pitala ima li Boga. Ta bogohulna misao ju je potresla, ali nikako nije mogla da je izгна iz glave. Sedela je ukočeno, suvih očiju, posmatrajući drum oivičen bade-movim stablima. Ostala je na prozoru i kad se kamen ohladio, a nebo pomodrelo. Grad Saronو ležao je pod dalekim planinama, blistajući u srebrnkastoj svetlosti sumraka kao izgubljen novčić.

Osećaj odvojenosti, koji je nekad toliko cenila, sada je bio potpun. Izolovani dom postao je zatvor. Ličila je sebi na devicu u kuli, zatočenicu ljutog zmaja ili iskušenicu, ograničenu na prostor manastirske ćelije. Brižna sluškinja Rafaela prebacila joj je topli ogrtač preko ramena, ali ona kao da ništa nije osećala, izuzev tuge koja joj se ugnezdila u grudima, gušeći je kao da je progutala kamen. Ne, nije tako – kao da je progutala badem. Setila se kako je na venčanju progutala plod bademovog drveta, ne žvaćući. Udala se u trinaestoj, a Lorenzo je bio samo dve godine stariji. Gutanje badema bilo je sastavni deo svadbene ceremonije, održane u šumarku koji je sada danonoćno posmatrala.

Venčali su se u Crkvi Santa Marija dei Mirakoli u Saronu. Lepa bela bogomolja s osmougaonom krstionicom, hladovitom, drvećem obraslom portom i vitkim novim zvonikom koji je drsko sezao prema nebesima, nikada nije videla tako raskošnu svečanost. Nova zvona odzvanjale su ravnicom, šireći vest o spajanju dve ugledne vlastelinske porodice, dok se narod veselio i gostio na trgu, u senci zvonika. Posle toga, u paganskoj ceremoniji u šumarku, dete mlada i dete mladoženja poneli su krunice od srebrnkastog bademovog lišća i jedno drugom dali po badem. Davanje i gutanje određenog broja badema na venčanju bilo je drevna tradicija. Verovalo se da donosi sreću, berićetnu žetvu i plodnost. Ceremonija je zapela kad se Simoneta gotovo zadavila, pokušavajući da proguta plod bez žvakanja. Lorenzo se nasmejao, a majka joj dala vode i vina, da spere krupan zalogaj. „Treballo je da ga zagrižeš, da ga slomiš zubima!“, dobacio joj je mladoženja s mnogo nežnosti. „Tako bi osetila koliko je sladak.“ Imao je pravo. Onako ceo, imao je ukus suvog drveta. Onda ju je nežno poljubio – bila je to sva slast koju je želela.

Badem ju je žuljao u dušniku sve do kraja venčanja. Njena mati, sklona pridikovanju i otkrivanju božanske promisli u najsitnijim događajima, smrknuo ju je posavetovala da se ne žali. „Moraš da zapamtiš ovu lekciju, kćeri moja. Ponekad moramo nešto slomiti, da bismo osetili njegov pravi ukus. Vodila si lagodan i srećan život. Bila si tetošeno i voljeno dete, blagosloveno bogatstvom, lepotom i dobro ugovorenim brakom. Ne smeš smetnuti s uma da ničiji život ne može doveka biti sretan. Zapamti šta ti majka kaže – patnja će jednog dana zakucati i na tvoja vrata. Tek tada ćeš osetiti punoću života koju ti je Bog namenio. Iskusićeš patnju, ali i prosvetljenje.“

Simoneta je ćutke ispijala vino. Slušala je i poštovala majku, ali badem joj je konačno kliznuo niz jednjak, a vino zagrejalno utrobu. Pogled na mladoženju izazva joj novi talas topline, preplavljujući je silnim uzbuđenjem i zadovoljstvom što se udaje za ovog mladog boga. Prestala je da sluša majčine pridike. Namećala je da bude večito srećna s Lorencom i znala da ih čeka divan život. Pomišljala je da shvata uzrok majčinog nezadovoljstva, koja je mislila na sopstvenog muža. Privlačni i raskalašni otac obožavao je svoju kći, ali ona ni u kom slučaju nije bila jedina mlada žena koju je voleo. Znala je koliko je mati propatila zbog očevih ljubavnica, sluškinja koje bi se iznenada izbezobrazile i prodavačica vina koje su prečesto svraćale u kuću. Bila je sigurna da je ne čeka takva sudbina. Stisnula je Lorenca za ruku i zaboravila majčine lekcije.

Sve do danas.

Kako je mogla pretpostaviti da će joj život biti skrhan na ovakav način, da će morati da spozna ovoliku tugu posle smrti čoveka u čijem je naručju toliko dugo bila srećna? Bila je ubeđena

da bi preživela sve osim toga. Izdržala bi iskušenja neverstva, čak i da je Lorenzo ikad pogledao neku drugu ženu, što nikad nije uradio. Eh, da je samo ovde, još uvek stvaran i topao, spreman da se smeje i da je zadirkuje, kao što je uvek činio. Ova teskoba i tišteći bol u grudima sigurno će je ubiti, a smrt će biti blagoslov. Spustila je bele ruke na mač – njegov mač, koji je Gregorio doneo sa bojišta. Zatim je pogledala drugu stvar koju joj je dao verni paž. Bila je dugačka i preteća. Drvena drška i metalna cev, sa zakrivljenom metalnom kandžom sa strane. Jedva bi je digla, čak i da je imala snage.

„Šta je to?“ Glas joj je bio nešto jači od šapata. Gregorio je stajao ispred nje, gužvajući kadifenu kapicu u rukama, ispranih očiju.

„To je novo oružje. Zovu je arkebuza, moja gospo. Nešto kao top, ali manje. Drži je jedan čovek i puca pomoću fitilja.“ Pokazao je na nagoreli kanap na dršci i krivi obarač u obliku slova S u metalnom žlebu.

„Zašto si mi to doneo?“ Glas joj je treperio.

„Zato što je jedna takva oborila mog gospodara. Morao sam da je donesem ovamo, da bih vam pokazao da nije imao nikakve šanse protiv ovakvog oružja. Dobro ga poznajete. Bio je jedan od najboljih vojnika, savršen vitez. Nijedan ga protivnik nije mogao ni ogrebat mačem. Španski markiz od Peskare iznenadio nas je s više od hiljadu petsto vojnika s arkebuzama. Gledao sam kako čitavi redovi francuskih konjanika padaju pod njihovom vatrom. Oni koje je tane mimoišlo pali su s izbezumljenih konja. Kakva je to buka bila! Kao da je sam đavo sišao među nas, pevušeći pred večeru.“ Prekrstio se preko dronjave tunike.

Simoneta proguta knedlu. Nije imala poverenja u svoj glas; klimnula je, iako nije znala šta da radi. Odnela je staro i novo oružje do prozora, kako bi ih bolje osmotrila.

Budalo, pomislila je, iznenada besna na Lorenca, dok su joj se prsti ledili na hladnom čeliku. Držala je prošlost i budućnost. *Zaista si bio savršen vitez. Nisi video šta ti se sprema, zar ne? Kakve si koristi imao od viteških ideala i plemenitih ratnih pravila pri susretu s ovim stvarima? Rodio se novi svet, dok je onaj tvoj nestao. Tanad je razvejala drevna pravila.* Nije znala da li želi da živi u takvom svetu. Po ko zna koji put, zapitala se može li da upravi arkebuzu u sopstvene grudi i pridruži se Lorencu u raj, ili da se obesi u šumarku, kao jedna druga napuštena dragana. Možda bi to i učinila, da samoubistvo nije bilo najveći greh, greh Jude Iskariota. Simonetu je odgajala pobožna mati, u strogom, religioznom duhu. Nikad neće zaboraviti prikaze Strašnog suda, naslikane u krstionici koju je posećivala kao devojčica u Pizi. Svakog dana je mirno sedela, slušajući kako sveštenik recituje poznati latinski tekst, i posmatrala kako crni đavoli proždiru samoubice, kako im otkidaju udove i debelim jezičinama halapljivo ližu barice krvi. Behu to užasne i uzbudljive prikaze, zbog kojih se vrpoljila na najboljim mestima u crkvi, rezervisanim za njenu porodicu. Lice joj se žarilo, a plamenovi lizali po stopalima, sve dok je majka ne bi grubo uštinula za ruku.

Ne – ne može da oduzme sebi život, iako je prestala da živi.

Nije ni slutila da brak može biti tako sretan. Živeli su u Vili Kastelo, gosteći se, loveći, putujući po dvorovima i proslavama, pijući sopstveno vino i jedući bademe sa srebrnkastog drveća. Jednom nedeljno išli su na misu u Santa Marija dei Mirakoli, crkvi gde su se venčali, ali su najviše uživali u zadovoljstvima stola

i postelje. Nisu imali dece, ali strastvena ljubav nije im dala da žale zbog toga; bili su mladi – imali su sve vreme na svetu. Kad im je zaraza 1523. odnela porodice, jedva da su primetili; živeli su i voleli se u visokom dvorcu, sigurni od pošasti. Povazdan su se smejali – Lorenzo je bio pravi obešenjak; učio je ženu da se smeje životu i svemu što on nudi, razvijajući joj smisao za humor. U braku je procvetala, izgubivši svoju detinju okruglost. Zahvaljujući andeoskim crtama lica, bogatoj crvenoj kosi i bisernobelim šakama, postala je lepotica na glasu. Nisu znali šta je nemaština; zamašna nasleđstva omogućila su im život u obilju. Zidove doma krasile su bogate tapiserije. Posećivali su ih najbolji pantomimičari i muzičari, a stolovi se lomili pod najukusnijim mesom i najslađim pecivom. Nosili su skupocena krzna i tkanine. Simoneta je krotila guste bakarne uvojke niskama bisera, češljevima i srebrnim trakama posutim dragim kamenjem.

Onda su došli ratovi, godine nemira i borbi. Države su udarile na države, gvelfi na gibeline. Milano, Venecija, Đenova i papski posedi postali su figure na šahovskoj tabli, a domaći i strani moćnici vukli su poteze. Lorenzo je od rođenja obučavan vojnim veštinama, pa je ubrzo zadobio ratničku slavu i mesto zapovednika. Vojničke obaveze odvojile su ga od kuće; njegova je gospa mnogo puta slavila dan Svetog Mihaila ili Božić bez njega, gledajući praznu izrezbarenu stolicu na čelu stola. U tim prilikama, tištila ju je duboka tuga. Utehu je tražila u streličarstvu ili leutu. Ponekad je, u Lorencovom odsustvu, čeznula za detetom, koje bi joj pravilo društvo dok njega nema. Međutim, želja za potomstvom nestala bi čim bi ga videla na putu između bademovih stabala. Pohrlila bi mu u susret, a on bi je čvrsto stisnuo uz oklop i

strastveno celivao u usta. Onda bi je odneo u spavaću sobu, gde bi ubrzo prestala da snuje o plodovima njihove ljubavi.

Njihova deca nikad neće biti rođena. Lorenzo se neće vratiti iz poslednje vojne, na koju je pošao pod komandom maršala Žaka de Lapalisa. Veliki francuski vojskovođa je mrtav, Lorenzo je mrtav. Tek sada je osetila kakvu bi joj utehu pružili njegov sin ili ćerka. Ali, već joj je bilo sedamnaest, najbolje godine za rađanje su prošle. Ostala je potpuno sama.

Eto zbog čega se Simoneta di Saronu pitala ima li Boga. Zar bi se rešio da je ovako zgazi, da ga ima? Da li bi razdvojio dva bezmerno zaljubljena bića, čiji je brak blagoslovio u ovom domu, kao jednu od svetih tajni?

Strah joj se naselio u srcu. Od Gregoriovog povratka nijedanput se nije pomolila. Jedno je sigurno – potonuće u prazninu i krenuti drugom stazom, najmračnijom od svih, ako okrene leđa Bogu. Ali ako završi u paklenom ognju, nikada neće videti Lorenca, a to bi bilo mnogo gore od svega što joj se dosad desilo. Samo joj je pomisao o susretu s njim u rajskom naselju davala snage da diše. U sretna vremena, vazda se molila Devici. Zar Bogorodica nije spoznala ljubav muškarca i radost braka sa Svetim Josifom? Pronašla je rešenje. Sutra će posetiti Crkvu Santa Marija dei Mirakoli, bogomolju podignutu u slavu čuda, da bi se pomolila Majci Božjoj i zaiskala utehu. To bi zaista bilo čudo, a njoj je čudo potrebno. Pustila je mač i pušku i udaljila se od prozora. Kleknula je u podnožje postelje i izmolila *Oče naš*. Zatim se umotala u ogrtač i pala na namešten krevet, kao pogodena.

TREĆE POGLAVLJE

Selvađo

„Nona, u šumi živi divlji čovek.“

„Amarija Sent Ambrozio, dvadeset leta hodiš zemljom, a imaš pameti koliko i grašak. Kakve su to gluposti?“

„Istinu zborim, nona. Kunem se Svetim Ambrozijem. Silvana i ja smo ga videle na izvorima. U gradu se priča o njemu. Zovu ga *Selvađo*, divljak!“ Amarijine oči bile su krupne i razrogačene.

Starica je sedela za skromnim stolom i posmatrala unuku, koja je i sama izgledala jedva nešto bolje od divljaka. Duga crna kosa sezala joj je do struka, raščupana i ukrašena mnoštvom poljskog cveća i divljih ruža. Suncem opaljeno lice crvenelo se od napora. Uplašeno se obazirala oko sebe maslinastocrnim očima, kao unezveren konj. Razdrljeni jelek pokazivao je više nego što je pristojno, a pune grudi zatezale su oputu na haljini, podignutoj preko kolena zbog lakšeg trčanja, otkrivajući snažne noge. Amarija nije bila debela; u njihovom siromašnom domaćinstvu proždrljivost je bila nedostupan greh. Bila je blago zaobljena, prava breskvica, ženstvena i živahna. Devojka je pucala od zdravlja.

Oblinama i zdravim tenom privlačila je poglede gospode u prolazu, iako je njena jedra i bogata figura odudarala od opšteprihvaćenih standarda lepote. Dvorske dame težile su alabasterskoj puti; nisu se ustezale ni od mazanja olovom, samo da bi postigle željenu nijansu. Amarija je imala ten boje toplog peska. Plemkinje su bile vitke kao zmijske, dok je njena unuka sva u oblinama i rupicama. Gospe na glasu koristile su sve trikove da posvetle kosu do crvene ili zlatne nijanse, a Amarijini slapovi sijali su plavocrnom bojom gavranovog krila. Iako je svoju unuku smatrala najlepšom na svetu, starica je s očajanjem razmišljala o njenoj udaji. Ko bi poželeo devojkicu od dvadeset godina, s viškom mesa na kostima i manjkom miraza? Tim pre što se šetala Pavijom odevena kao prostitutka.

Nona uzdahnu i premesti žalfiju, koju je uvek žvakala, ispod papirnatih obraza. Volela je Amariju svim srcem i želela joj sve najbolje. Ta ljubav ju je nagonila da joj se obraća oštrije nego što je htela. „Trebalo je da znam da je i Silvana umešana u to. Podstiče te u svim budalaštinama. Upristoji se, dete, i izmoli *Ave Marija*. Gledaj u Boga umesto u tu debelu drugaricu i moli se umesto što brbljaš kao papagaj.“

Amarija je sredila kosu i spustila haljinu. Volela je baku, pored sve njene strogosti. Našla je konac i iglu pored ognjišta i počela da ušiva jelek. „Videla sam ga, nona. Mi smo... Zagledale smo se u vodu i videle njegovo odraz. Ima crvenu kosu, kandže i krzno, ali pogled mu je blag. Misliš li da je to šumski duh?“

„Crvena kosa? Kandže i krzno? Šumski duh? Otkud ti te paganske besmislice? Jadnik je verovatno preživeli iz poslednje bitke – vojnik koji je skrenuo pameću. Možda je Španac, oni su i bez toga blesavi.“ (Govorila je kao neko kome Španci nisu